

**Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Algıların
Metaforlar Yardımıyla İncelenmesi***

Salih UZUN**
Günay PALIÇ***

Özet

Eğitim hayatımızda önemli bir yere sahip olan sınıf, planlı öğrenme yaşantıları sunan yerlerin başında gelmektedir. Bir öğretmenin oluşturduğu ve teşvik ettiği sınıf ortamının biçiminin de, öğrenenlerin öğrenme yeteneğini, kendilerini sınıfın bir üyesi olarak görme ve bu doğrultuda rahat hissetmelerini olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebileceği ifade edilmektedir. Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin sınıf kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde “Sınıf öğretmenlerinin sınıf ile ilgili algıları nelerdir?” problemine cevap aranmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini oluşturan Rize ilinde görev yapan 72 sınıf öğretmeninden “*Sınıf ..... gibidir; çünkü .....*” cümlesini tamamlamaları ve kendilerini sınıf ortamında ne olarak gördüklerine yönelik bir açıklama yapmaları istenilmiştir. Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular dikkate alındığında sınıf öğretmenlerinin önemli bir bölümünün sınıfı “sıcak-samimi” ve “farklılıkları barındıran” bir ortam olarak algıladıkları görülmüştür. Ayrıca bazı sınıf öğretmenlerinin özellikle 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan öğretim programlarının esas aldığı öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alma anlayışı ile uyum içerisinde olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda sınıf öğretmenlerine göre sınıf kavramının bir bütün olarak açıklanabilmesi için çok sayıda metafora ihtiyaç olduğu anlaşılmıştır.

* Bu çalışma, 24-26 Mayıs 2012 tarihleri arasında düzenlenen 11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu’nda aynı başlık altında sunulan sözlü bildirinin yeniden düzenlenmiş ve geliştirilmiş şeklidir.

** Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

*** Araş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Anahtar Kelimeler: Sınıf, Metafor, Sınıf Öğretmenleri

Analysis of Primary School Teachers' Perceptions about the Concept of Classroom Through Metaphors

Abstract

Classroom, which has a significant part in our educational lives, is one of leading places providing planned learning experiences. It is stated that the type of classroom environment created and encouraged by the teacher can either increase or decrease a student's ability to learn and feel comfortable as a member of the class. The aim of this study is to reveal primary school teachers' perceptions about the concept of classroom through metaphor analysis. Within frame of this aim, an answer was sought to the question; "Primary school teachers' perceptions about the concept of classroom?". In this way, 72 primary school teachers who work in Rize province who formed the sample of this study were asked to complete the sentence; "Classroom is like...; because...". Additionally, the teachers asked to give descriptions of their role and what they see themselves as in the classroom. Documents containing primary school teachers' answers to the open-ended questions were used as data sources and the data were analyzed with the content analysis technique. According to findings, it is seen that an important part of primary school teachers perceive the classroom as a "warm-friendly" and "different individual together" place. Furthermore, perceptions of primary school teachers' on the classroom as a "different individual together" place, seem to be in harmony with the understanding of considering students' individual differences in implemented curricula in Turkey since 2005. Based on the results of the study, it was determined that a large number of metaphors is needed to explain concept of classroom as a whole.

Key words: Classroom, Metaphor, Primary School Teachers

Giriş

Günümüzde öğrenme ortamları çok çeşitli olmakla birlikte, öğretim denildiğinde akla gelen ilk ortam sınıf olmaktadır (Şahin ve Yıldırım, 2010). Sınıf ise bir okulda bulunan öğrencilerin eğitim aldıkları oda şeklinde tanımlanmakta (URL-1) ve öğrencilerin potansiyellerinin farkına varma, bunları geliştirme ve toplum için gerekli bilgi ve becerilere sahip olma amacıyla planlı ve programlı öğrenme yaşantıları gerçekleştirdikleri yerlerin başında gelmektedir (Ceyhan ve Ceyhan, 2009). Bu nedenle sınıf, en önemli öğrenme ortamı olarak nitelendirilebilir (Wilson, 1995). Bir öğretmenin oluşturduğu sınıf ortamının biçiminin de, öğrenenlerin öğrenme yeteneğini, kendilerini sınıfın bir üyesi olarak görme ve bu doğrultuda rahat hissetmelerini olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyebileceği ifade edilmektedir (Bucholz ve Sheffler, 2009). Benzer şekilde, öğretmenin karakter yapısının, onun öğretim ve akademik davranışlarını ve bu doğrultuda sınıf ortamına etkilerinin olduğu belirtilmektedir (Ozel, 2007). Kent ve Fisher'de (1997) öğretmenin karakter yapısı ile sınıf ortamının algılanması arasında önemli bağlantıların olduğunu ortaya koymuşlardır. Diğer taraftan algıların da tutuma ve davranışlara etkilerinin olduğu ifade edilmektedir (Schreiner, 2010). Bu doğrultuda öğretmenin sınıf ortamını algılama biçiminin, bu ortamda yapacağı uygulama ve davranışlarını etkileyebileceği veya var olan durumu yansıtılabileceği görülebilir. Nitekim, öğretimin geliştirilmesi açısından öğrenme ortamlarının değerlendirilmesi önem arz etmektedir (Hofstein, Levy-Nahum ve Shore, 2001). Bu noktada öğrencilerin sınıf ortamlarını algılama biçimlerinin belirlenmesinin öğretim programı geliştiricilerine ve öğretmenlere rehberlik edebileceği ifade edilmektedir (Hofstein vd., 2001). Benzer bir bakış açısıyla, öğretmenlerin sınıf ortamını algılama biçimlerinin belirlenmesinin program geliştiricileri, bu alandaki yetkililer ve hatta öğretmenlerin kendilerini değerlendirmeleri açısından fırsatlar sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle son yıllarda alanyazında bir kavrama yönelik algıları ortaya çıkarmak için metaforların sıkça kullanıldığı görülmektedir (Güzel-Stichert, 2005; Saban, Koçbeker ve Saban, 2007; Wahyudi, 2007; Cerit, 2008a; Cerit, 2008b; Saban, 2009; Ünal ve Ünal, 2010; Gök ve Erdoğan, 2010). Bir kişinin bir kavramı ya da olguyu algıladığı biçimde, benzetmeler kullanarak ifade etmesi şeklinde tanımlanan metaforların (Aydın ve Eser-Ünal, 2010), kavramlara/olgulara yönelik

kişisel algıları ortaya çıkarmada kullanılacak güçlü bir araştırma aracı olduğu belirtilmektedir (Yob, 2003; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Cerit, 2008b).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin sınıf kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde “Sınıf öğretmenlerinin sınıf ile ilgili algıları nelerdir?” problemine cevap aranmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Sınıf öğretmenlerinin sınıf kavramına yönelik mevcut olan algılarını herhangi bir müdahale yapmadan ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde olgubilim (Fenomenoloji) araştırma deseni kullanılmıştır. Olgubilim desende, kişilerin günlük hayattaki öznel tecrübeleri ve yorumlamaları ele alınarak, niteliksel tanımlayıcı şekilde değerlendirilir (Erdoğan, 2012). Olgubilim desen, farkında olduğumuz fakat derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olguların araştırılması için uygun bir zemin oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırma kapsamında da öğrenme ortamları denilince akla ilk gelen yerlerden birisi olan sınıf ortamına yönelik öğretmenlerin günlük hayattaki öznel tecrübelerini metaforlar yardımıyla ortaya koymak amaçlandığından bu yöntem seçilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Rize ilinde görev yapan 72 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin seçiminde gönüllülük esası dikkate alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı doğrultusunda sınıf öğretmenlerine “Sınıf ..... gibidir; çünkü .....” cümlesini içeren boş formlar verilerek tamamlamaları istenilmiştir. Bunun yanında öğretmenlerden kendilerini sınıf ortamında ne olarak gördüklerine yönelik bir açıklama yapmaları istenilmiştir. Bu sayede öğretmenlerin sınıf ortamını ve bu ortamda kendilerini nasıl gördüklerini ortaya koyarak, metaforun açıklamasını (gerekçesini) daha kapsamlı şekilde anlamlandırmak amaçlanmıştır.

Metaforun bir araştırma aracı olarak kullanıldığı çalışmalarda “gibi” kavramı genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak, “çünkü” kavramı da katılımcıların kendi metaforları için bir “gerekçe” (mantıksal dayanak) sunmaları için kullanılmaktadır (Saban, 2009). Yıldırım ve Şimşek’de (2006) mecazın kendisinin, tek başına mecazların betimsel ve görsel gücünü yeteri kadar ortaya çıkaramayacağını, bu nedenle bunu takiben mutlaka “Niçin” veya “Neden” sorusunun sorularak mecazlara yüklenen anlamların ortaya çıkarılması gerektiğini belirtmektedirler. Bu doğrultuda, araştırmada sınıf öğretmenlerinin açık uçlu sorulara verdikleri cevapları içeren dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Verilerin Analizi ve Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu doğrultuda katılımcı öğretmenler tarafından ifade edilen tüm metaforlar ve metaforları açıklarken kullandıkları gerekçeler dikkate alınarak, ortak özellikler belirlenmiş ve bunları temsil edebileceği düşünülen temalar oluşturulmuştur. Bu süreçte her bir katılımcının sunduğu metafor kodlanmış (örneğin, “bahçe”, “dünya”, vb.) ve kodlanan metaforlardan bir metafor listesi, metaforların belli bir kategori altında toplanmasında bir başvuru kaynağı olarak kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bundan sonraki aşamada temel olarak katılımcılar tarafından sınıf kavramına ilişkin üretilen metaforlar ortak özellikler bakımından irdelenmiştir. Bu süreçte daha önce oluşturulan metafor listesinden faydalanılmış ve üretilen her bir metafor ile metaforun konusu (sınıf) arasındaki ilişki, yapılan açıklamalar dikkate alınarak incelenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin kendilerini sınıf

ortamında nasıl gördüklerine yönelik yapmış oldukları açıklamalar kendi metaforlarına yönelik sunmuş oldukları mantıksal dayanaklarını ve bu doğrultuda metaforlarını daha iyi şekilde anlamlandırmak amacıyla kullanılmıştır. Bu incelemeler sonunda üretilen her metafor sınıf kavramına ilişkin sahip olduğu perspektif bakımından belli bir tema ile ilişkilendirilerek (örneğin, “şekillendirici/tedavi edici ortam olarak sınıf”, vb.) toplam 8 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur. Metaforlar yardımıyla algılamaları ortaya koymayı amaçlayan başka araştırmalarda da bu süreçte benzer şekilde veri analizi yapıldığı görülmektedir (Ocak ve Gündüz, 2006; Saban, 2008, 2009).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 8 kavramsal kategori/tema altında verilen metaforların söz konusu kavramsal kategoriyi temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmana metafor listesi ve 8 farklı kavramsal kategoriden oluşan (metaforları içermeyen) listeler verilerek, metaforlar listesindeki metaforları, 8 farklı kavramsal kategoriden oluşan listedeki kategorilerle eşleştirmesi istenilmiştir (Saban, 2008). Bu karşılaştırma sonucunda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlik=görüş birliği/(görüş birliği+görüş ayrılığı) formülü kullanılarak hesaplanmış ve %90 oranında bir uzlaşmanın (güvenirlik) sağlanmış olduğu ortaya çıkmıştır.

Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin sınıf kavramına ilişkin sahip oldukları algıları ortaya koymak amacıyla yöneltilen açık uçlu sorulara verilen cevaplardan elde edilen bulgular bu kısımda sunulmuştur.

Sınıf öğretmenleri tarafından “sınıf” kavramına yönelik üretilen metaforlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sınıf Kavramına İlişkin Üretilen Metaforlar

Metafor Adı	f	Metafor Adı	f
Aile ortamı	12	Hastane odası	1
Ev/Yuva	11	Futbol kulübü	3

Bahçe	11	Orkestra	1
Gökkuşığı	1	Pasta	1
Dünya	5	Puzzle	1
Ayna (toplumun aynası)	2	Proje	1
Öğrenme ortamı (akademik ortam)	4	Boş kağıt (resim defteri)	1
Evren	1	Kumbara	1
Laboratuvar	1	Mutfak	1
Tiyatro	1	Tarla	1
Yaz kampı	1	Aşevi	1
Cam atölyesi	1	Fidan/Bitki	3
Fabrika	1	Tren	1
Mobilya atölyesi	2	Yolcu otobüsü	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi sınıf öğretmenleri tarafından sınıf kavramına yönelik 28 farklı metafor üretilmiştir. Tablo incelendiğinde “aile ortamı”, “bahçe” ve “ev/yuva” metaforlarının en fazla ifade edilen metaforlar olduğu görülmektedir.

“Sınıf” kavramına yönelik sınıf öğretmenlerinin kullandıkları metaforlar, bu metaforlara yönelik yapılan açıklamalar/gerekçeler dikkate alınarak ortak özellikleri bakımından 8 kategoride/temada toplanmış ve oluşturulan bu kategoriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Öğretmenlerin Sınıf Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metaforlara Dayalı Oluşturulan Kategoriler

Kategoriler/Temalar	Metaforlar	f	%
1. Sıcak/Samimi ortam	Aile ortamı Ev/Yuva	23	32
<i>Örnek Alıntı</i> -Sınıf evim gibidir. Çünkü evimdeki düzeni sınıfta da uygulamaya çalışırım. Öğrencilerimde evimdeki hayatın bir parçasıdır. (Ö58) -Sınıf sıcak bir aile ortamı gibidir. Çünkü bir ailede olan değerlerin aynısı sınıf			

ortamında da vardır. (Ö14)			
2. Farklılıkları barındıran ortam	Bahçe (9) Gökkuşluğu Dünya Ayna(toplumun aynası) Evren	18	25
<p><i>Örnek Alıntı</i></p> <p>-Sınıf topluma benzer. Öğrenci aldığı çevrenin fotokopisidir. Çünkü toplumda var olan farklılıkların tamamı sınıf ortamında yer almaktadır. Anlayan, anlamayan, çekingen, dışadönük, sosyal anti sosyal, sorumluluğu bilen bilmeyen. Bir orkestra şefi olarak görüyorum kendimi. Bu farklı yetenekleri bir arada tutmak ve yönetmek adına. (Ö19)</p> <p>-Sınıf yaşamın tüm renklerini içeren gökkuşluğu gibidir. Çünkü farklı kültürel ve sosyal çevrelerden gelen, farklı özelliklere sahip öğrenciler bu özel çevrede aynı değerlere ulaşmaya çalışsan, bunun için bütün farklılıklarına rağmen birlikte hareket etmeyi ve farklı seslerle aynı şeyi anlatmayı başaran bir topluluk haline dönüşüyor. (Ö72)</p>			
3. Bilgi ve beceri kazanılan ortam	Öğrenme ortamı(akademik ortam) Laboratuvar	5	7
<p><i>Örnek Alıntı</i></p> <p>-Sınıf eğitim öğretim faaliyetlerinin yapılması için gerekli donanım ve tasarıma sahip olan birçok farklılıklara sahip insan ve insan yavrularını birleştirici bir özelliği olan yapıdır. Çünkü öğrenmeye gelen insanların bir öğretmen denetimi ve kontrolünde anlatma, araştırma, ekip çalışması, soru-cevap vb. metotlarla eğitim araç gereçlerini de kullanarak ders yaptıkları yerdir. (Ö64)</p>			
4. Zevkli ve eğlenceli ortam	Tiyatro Yaz Kampı	2	3
<p><i>Örnek Alıntı</i></p> <p>-Sınıf benim için yoğunlaştırılmış yaz kampı gibidir. Çünkü çocuk istediği yerde bulunmak ister. Ben sınıf ortamının öğretici sevilen beğenilen paylaşılan ve eğlenilen bir yer olması gerektiğini düşünüyorum ve öyle olması için çabalıyorum. Çocuklar benim sınıfıma isteyerek gelmeliler ve burada olmaktan mutlu olmalılar. Sınıf sadece ders işlenen standart, klasik, soğuk ve sıkıcı bir yer olmamalı. ...rahat sıcak samimi eğlenceli güvenli ve sevgi dolu bir yer olmalı sınıf. (Ö34)</p>			

5. Şekillendirici/tedavi edici ortam	Cam atölyesi Fabrika Mobilya atölyesi Bahçe (1) Hastane odası	6	8
<i>Örnek Alıntı</i> -Sınıf cam atölyesine benzer. Hammaddesi cam yerine öğrencilerdir. Ne kadar çok emek harcarsanız o kadar iyi ürün çıkarırsınız. (Ö32) -Sınıf hastanedeki servisteki hasta odaları gibidir. Çünkü hastaların iyileştirilmesi mutlaktır. Öğretmen doktor gibidir. Kalem doktorun neşteridir. (Ö51) -Sınıf mobilya atölyesine benzer. Öğrencilerde ağaca ve ben mobilya ustasıyım. Çünkü ona yontarak şekil veriyorum. (Ö45)			
6. Takım çalışması (işbirliği) gerektiren ortam	Futbol kulübü Orkestra Pasta Puzzle Proje	7	10
<i>Örnek Alıntı</i> -Sınıf futbol kulübü gibidir. Çünkü takımla uyumlu çalışılır, ritim yakalanır. Herkesten en iyi şekilde yararlanırsanız başarı ve mutluluk kaçınılmaz olur. (Ö28) -Sınıf bir puzzle gibidir. Çünkü birbirinden farklı özelliklere sahip öğrencilerle bir bütünü oluşturur, birlikte çalışılarak ortaya bir sonuç/başarı/ürün çıkarılır. (Ö16)			
7. Boş zihinleri barındıran ortam	Boş kağıt(resim defteri) Kumbara Bahçe (1) Tarla Aşevi Fidan/Bitki Mutfak	9	13
<i>Örnek Alıntı</i> -Sınıf resim defterine benzer. Öğrencilerde boş bir kağıda benzer. Öğretmen de bu kağıdı dolduran ressamdır. Çünkü öğretmen de bu kağıtlara yeni dünyalar ve yeni yaşamlar kurmaya rehberlik eder. (Ö1) -Sınıf mutfak gibidir. Çünkü sınıfa gelen öğrenciler içi tamamen olmasa da çoğunluğu boş bir bardak gibidir. Bizler önümüze gelen öğrencileri deneyim ve eğitimimizle geleceğe hazırlayan insanlarız. (Ö35)			
8. Hedefe ulaştırıcı ortam	Tren Yolcu Otobüsü	2	3
<i>Örnek Alıntı</i>			

-Sınıf trene benzer. Öğretmen de lokomotif. Çünkü öğretmen arkasındaki vagonları çeker aydınlığa götürür. (Ö42)
-Sınıf şehirlerarası seyahat eden bir yolcu otobüsü gibidir. Çünkü yola çıktığı ilk anlar, anasını zamanlarına benzer. İnsanlar koltuklarına yerleşme çabasıdadır. Çocuklarda ilk kez böyle bir ortama girdikleri için yeni binen yolcu gibi yer edinme ve iletişim kurabilecekleri insanları ararlar. Daha sonra bu otobüs onları; ilköğretim ortaöğretim yükseköğretim denem duraklarda indirir. (Ö52)

Tablo 2 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin önemli bir kısmının “sınıf” kavramına yönelik algılamalarının “sıcak/samimi ortam” (%32) ve “farklılıkları barındıran ortam” (%25) şeklinde olduğu görülmektedir. Benzer şekilde katılımcı öğretmenlerden sınıf ortamını “zevкли ve eğlenceli ortam” (%3) ve “hedefe ulaştırıcı ortam” (%3) olarak nitelendirenlerin düşük seviyede olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin sınıf kavramı ile ilgili pozitif algılamalarının (sıcak/samimi ortam, zevкли ve eğlenceli ortam vb.), negatif algılamalarına (boş zihinleri barındıran ortam) göre daha yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Tablo 2, öğretmenler tarafından üretilen “bahçe” metaforunun birden fazla kategoride ele alındığını ortaya koymaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Soyut veya karmaşık olan olguları, daha somut veya tecrübe edilen olgularla karşılaştırarak, bilinmeyen olgulara ilişkin anlayış geliştirmeye imkan sağlayan metaforlar (Ocak ve Gündüz, 2006), bu yönüyle bir olguyu anlamada ve açıklamada kullanılabilir güçlü bir zihinsel araçtır (Saban vd., 2006). Bu araştırma kapsamında da metaforlar, sınıf öğretmenlerinin sınıf ortamına ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında, sınıf kavramına ilişkin her ne kadar 28 farklı metafor elde edilmiş olsa da, esas amaç metaforlar aracılığıyla sınıf öğretmenlerinin sınıf ortamını nasıl algıladıklarını ortaya koymaktır. Gerçekte metafor, bahsedilen olgunun kendisi değil, onun sadece sembolüdür ve bu nedenle metaforla olgu bire bir örtüşmemektedir (Yob, 2003). Bu nedenle metaforlar, yapılan açıklamalarıyla anlam kazanmakta ve metaforun konusunun (sınıf) nasıl algılandığını bize resmetmektedir. Bu

araştırma kapsamında üretilen metaforların 8 farklı kategori/tema altında toplandığı görülmektedir. Elde edilen bulgular sınıf kavramının bir bütün olarak açıklanabilmesi için çok sayıda metaforun gerekli olduğunu göstermekle birlikte, metaforun konusu (sınıf) ile kaynağı (bahçe gibi) arasındaki ilişkilerin birden fazla boyutta ortaya konması, bireylerin bir olgu veya kavramı farklı şekillerde algılamalarının bir sonucu olarak düşünülebilir. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin sınıf ortamını “sıcak/samimi ortam”, “farklılıkları barındıran ortam”, “boş zihinleri barındıran ortam” gibi birçok perspektiften algıladığını göstermektedir. Benzer şekilde Saban (2004), Saban vd. (2006) ve Cerit (2008a) “öğretmen”, Saban (2008) “okul”, Saban (2009) “öğrenci” kavramlarına ilişkin algılamaları ortaya koymak amacıyla yaptıkları çalışmalarda da, çok sayıda metaforun üretildiği ve bu metaforlara dayalı farklı kategorilerin/temaların ortaya çıktığı görülmektedir.

Bulgular sınıf kavramına yönelik belirlenen 28 farklı metafor arasında en fazla “aile ortamı”, “bahçe” ve “ev/yuva” metaforlarının ifade edildiği göstermektedir. Ayrıca öğretmenlerin sınıf kavramı ile ilgili pozitif algılamalarının (sıcak/samimi ortam, zevkli ve eğlenceli ortam vb.), negatif algılamalarına (boş zihinleri barındıran ortam) göre daha baskın olduğu ifade edilebilir. Ortaya konulan metaforların öğretmenlerin öznel tecrübeleri ve yorumlamalarına dayalı olduğu göz önüne alındığında, katılımcı öğretmenlerin sınıf ortamına yönelik pozitif algılamalarının daha baskın olması, bu öğretmenlerin genel olarak öğrencileriyle iyi ilişkiler içerisinde olmalarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bu araştırma kapsamında ortaya çıkan sınıf öğretmenlerinin sınıf kavramını algılama biçimleri, sınıf ortamında öğrencileri ve rollerini nasıl algıladıklarının bir sonucu olarak düşünülebilir. Bu doğrultuda, araştırmada katılımcı öğretmenler tarafından üretilen metaforlara dayalı belirlenen algılamalar, bu alanda yapılan çalışmalarla ortaya konulan öğretmen ve öğretmen adaylarının “öğretmeni” ve “öğrenciyi” algılama biçimleriyle paralellikler gösterdiği görülmektedir (örn. şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmen, eğlendirici öğretmen, bireysel gelişimi destekleyici öğretmen; boş bir zihin olarak öğrenci, hammadde olarak öğrenci, sosyal katılımcı olarak öğrenci vb.) (Saban, 2004, 2009).

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin önemli bir bölümünün sınıfı “sıcak-samimi bir ortam” (%32) ve “farklılıkları barındıran bir ortam” (%25) olarak gördüklerini ortaya koymaktadır. Öğretmenin karakter yapısı ile sınıf ortamını algılaması arasında önemli bağlantıların olduğu (Kent ve Fisher, 1997) ve bu algıların da tutuma ve davranışlara etkilerinin olduğu dikkate alındığında (Schreiner, 2010); sınıf öğretmenlerinin sınıfı bir yuva, bir aile ortamı gibi “sıcak-samimi bir ortam” olarak algılaması, kendi sınıflarında bu şekilde bir öğrenme ortamı oluşturdukları şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde sınıf öğretmenlerinin bir kısmının sınıf içerisinde yer alan öğrencilerin farklı bireysel özelliklere sahip oldukları (farklılıkları barındıran ortam) yönündeki algılamaları, Türk eğitim sisteminde özellikle 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan öğretim programlarının esas aldığı anlayış ve bu yöndeki reform çabalarıyla uyum içerisinde olduğu belirtilebilir.

Öğretmenlerin öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri bir sınıf iklimi oluşturmalarının, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini doğru şekilde belirlemelerinin ve bu doğrultuda sınıf içi etkinlikleri buna uygun düzenlenmelerinin, öğrencilerin öğrenmeye yönelik güdülenmelerini arttıracakları ifade edilmektedir (Finn ve Rock, 1997: Akt. Yaman vd. 2010). Öğretmenin öğrencileriyle ilişkileri sonucunda ortaya çıkan bu olumlu ortamda da, öğrencilerin daha girişimci oldukları, problemleri çözmek için daha fazla çaba gösterdikleri ve öğrenmeye ilişkin motivasyonlarında önemli bir artışın meydana geldiği ifade edilmektedir (Kurt ve Kurt, 1997; Ünal, 1991: Akt. Öztürk, Koç ve Şahin, 2003). Bu bağlamda, sınıfı “sıcak-samimi ortam” (%32) ve “farklılıkları barındıran ortam” (%25) olarak gören öğretmenlerin bu şekilde oluşturdukları/oluşturacakları ortamların ve uygulamaların öğrencilerin öğrenmeye yönelik güdülenmelerine ve bu ortamda daha girişimci olmalarına katkı sağlayabileceği söylenebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen önemli bir bulgu da, sınıf öğretmenlerinin bir kısmının ülkemizde benimsenen yapılandırmacı yaklaşımın aksine sınıf içerisinde bulunan öğrencileri boş zihinler olarak görmesidir. Öğrencilerin sınıflara doldurulmayı bekleyen boş kaplar gibi gelmedikleri, aksine sınıfa geldiklerinde bilimsel olaylar hakkında belirli fikirlere, inançlara ve yorumlara sahip oldukları gerçeğini bu öğretmenlerin göz ardı ettikleri görülmektedir. Bu bakış, öğretmenlerde hala geleneksel

eğitim yaklaşımının izlerinin olduğunun bir göstergesi olarak nitelendirilebilir.

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular, sınıf öğretmenlerinin “sınıf” kavramını ve bu doğrultuda sınıf ortamı, bu ortamdaki öğrenci ve öğretmen rollerini algılamalarına yönelik bir resim ortaya koymaktadır. Öğretim programları ve buna ait bileşenlerin uygulayıcısı olan öğretmenlerin, öğrenme ortamlarını ve bu ortamda öğrenci-öğretmen rollerini nasıl algıladıkları, eğitim alanında yapılan yeniliklerin gerçekçi bir şekilde hayata geçirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Şayet öğretmenler öğrenme ortamını yeniliklere uygun bir ortam olarak görmüyorsa, yenilikleri benimsemeyecektir. Bu durum yeniliklerin istenilen şekilde hayata geçirilmesinin önünde büyük bir engel olarak düşünülmelidir. Bu nedenle diğer alanlarda yer alan öğretmenlerin de öğrenme ortamlarındaki öğrenci ve kendi rollerine yönelik algılarının belirlenmesi, eğitim alanındaki yeniliklerin hayata geçirilmesine yönelik gerçekçi plan ve düzenlemelerin yapılmasında yetkililere rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aydın, F. ve Eser-Ünalı, Ü. (2010). Coğrafya Öğretmen Adaylarının “Coğrafya” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 600-622.
- Bucholz, J. L. ve Sheffler, J. L. (2009). Creating a Warm and Inclusive Classroom Environment: Planning for All Children to Feel Welcome. *Electronic Journal for Inclusive Education(EJIE)*, 2(4). http://www.cehs.wright.edu/~prenick/Spring_Summer09_Edition/htm/bucholz.htm (24.01.2012).
- Cerit, Y. (2008a). Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712.
- Cerit, Y. (2008b). Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.

- Ceyhan, A. ve Ceyhan, E. (2009). Etkili Sınıf Ortamı: Sınıf Yönetimi. In Yaşar Özbay & Serdar Erkan (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi: Araştırma Tasarımları, Niteliksel ve İstatistiksel Yöntemler*(Geliştirilmiş 3. Baskı). Ankara: Erk Yayınları.
- Gök, B. ve Erdoğan, T. (2010). Investigation of Pre-Service Teachers' Perceptions About Concept of Technology Through Metaphor Analysis. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 9(2), 145-160.
- Güzel-Stichert, E. (2005). *Preservice Science Teachers Perception of Profession with Metaphorical Images and Reasons of Choosing Teaching as a Profession*. Master Degree, Middle East Technical University, The Graduate School of Natural and Applied Sciences, Ankara.
- Hofstein, A., Levy-Nahum, T. ve Shore, R. (2001). Assessment of The Learning Environment of Inquiry-Type Laboratories in High School Chemistry. *Learning Environments Research*, 4, 193-207.
- Kent, H. ve Fisher, D. (1997). *Associations between Teacher Personality and Classroom Environment*. Paper presented at the The Annual Meeting of the American Educational Research Association, Chicago.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). Eğitim Fakültesini Yeni Kazanan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Giriş Dersini Almadan Önce ve Aldıktan Sonra Öğretmenlik Mesleği Hakkındaki Metaforlarının Karşılaştırılması. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Ozel, A. (2007). The Effect of Turkish Geography Teacher's Personality on His Teaching Experiences. *International Journal of Environmental & Science Education*, 2(3), 75-78.
- Öztürk, B., Koç, G. ve Şahin, F. T. (2003). Sınıf Öğretmenlerinin Öğrencileri Arasında Ayırım Yapma Durumu ve Bu Ayırımın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1).

- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Öğretmen" Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2).
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). An Investigation of the Concept of Teacher Among Prospective Teachers through Metaphor Analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 6(2), 509-522.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2007). Prospective teachers' conceptions of teaching and learning revealed through metaphor analysis. *Learning and Instruction*, 17, 123-139.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Schreiner, J. K. (2010). *The Impact of Teachers' Attitudes and Perceptions on the under Representation of African American Students in Gifted Education Programs*. Master of Education, Wichita State University, Department of Counseling, Educational and School Psychology.
- Şahin, S. ve Yıldırım, S. (2010). Öğrenme Tercihleri ve Ders Algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 153-168.
- URL-1. Definition of classroom noun from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/classroom?q=classroom> (24.01.2012).
- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 919-945.
- Wahyudi. (2007). *Using Metaphors to Explore Teachers' Perceptions of School Science Curriculum: An Indonesian Lower Secondary Schools Case*. Paper presented at the CoSMEd-International Conference on Science & Mathematics Education, SEAMEO RECSAM, Penang, Malaysia.
- Wilson, B. G. (1995). Metaphors for Instruction: Why We Talk about Learning Environments. *Educational Technology*, 35(5), 25-30. <http://carbon.ucdenver.edu/~bwilson/wils95> (23.01.2012).

- Yaman, E., Erođlu, Y., Bayraktar, B. ve Çolak, T. S. (2010). Öğrencilerin GÜdülenme Düzeyinde Etkili Bir Faktör: Okul Zorbalığı. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 20.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yob, I. M. (2003). Thinking Constructively with Metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.